

OSKRBA S PITNO VODO MED POLETNIM SUŠNIM OBDOBJEM V LETU 1992

Slavko Šipeč*

UDK 628.1.033 »1992«

Eno najdaljših in najbolj izrazitih sušnih obdobij v topli polovici leta doslej je trajalo od 20. junija do 1. septembra 1992 in ga lahko enačimo z meteorološkim poletjem. Suša je negativno vplivala na agrometeorološke razmere, na površinske vodne tokove (zlasti v severovzhodni Sloveniji) in na nivo (globino) podtalnice v ravninskih vodonosnikih. Največ škode je povzročila v kmetijstvu (4). Glede na obseg škode je Vlada Republike Slovenije ugotovila, da je suša med 20. junijem in 1. septembrom 1992 imela obseg naravne nesreče. Ta prispevek želi prikazati predvsem oskrbo s pitno vodo med sušo oziroma obseg dovažanja pitne vode s cisternami na območja, ki so trpela sušo. Ob višku suše je bilo od dovažanja pitne vode s cisternami odvisnih 40 433 ljudi.

Z vročino in soncem je poletje 1992 izrazito odstopalo od dolgoletnih vrednosti. Isto velja za količino padavin. Teh je bilo po vsej Sloveniji manj od povprečnih vrednosti, proti severovzhodu so se odstopanja povečevala. V prvi polovici julija je še padlo nekaj padavin, ki pa so bile omejene bolj na zahodno, osrednjo in južno Slovenijo. Ob redkih kasnejših prehodnih frontalnih valov je padlo le malo padavin, pa še te so bile ponovno omejene predvsem na zahodno in osrednjo Slovenijo (4). Med 20. junijem in 31. avgustom je padlo v Murski Soboti le 34 l/m², v Mariboru 64 l/m², v Celju 100 l/m² in v Ljubljani 131 l/m², kar je le 15 do 42 % dolgoletnega povprečja za to obdobje (2). Sušo je omililo deževje ob prehodu dveh frontalnih valov med 30. avgustom in 2. septembrom, ko je v Julijskih Alpah padlo tudi prek 200 l/m². Drugod po Sloveniji so jih zabeležili od 4 do 41 l/m². Nekaj več, od 20 do 80 l/m², jih je padlo tudi 4. septembra (2). Te padavine so sušno obdobje uradno sklenile, čeprav je nato še poldrugi mesec vztrajalo v glavnem suho in razmeroma toplo vreme. Glede na število prizadetih ljudi in obseg dovažanja pitne vode s cisternami je mogoče trditi, da se je sušno obdobje končalo šele sredi oktobra, ko so obilne padavine ponekod povzročale celo poplave.

Sušno obdobje se je začelo že v drugi polovici junija, vendar je bila oskrba prebivalstva s pitno vodo vse do druge polovice julija v glavnem normalna. Pomanjkanje pitne vode se je na manjših območjih sicer pojavilo, vendar razmere niso izstopale iz okvirov, ki so običajni za ta letni čas. Oskrba z vodo se je začela slabšati ob koncu julija, zlasti pa v prvi polovici avgusta, kljub temu je bila na območju Slovenije še zadovoljiva.

Najhujše razmere so bile konec avgusta, tik pred nekoliko obilnejšimi padavinami med 30. avgustom in 5. septembrom (4). Natančnejši podatki o tem so prikazani v preglednici 2. Število prebivalcev, ki so bili v posameznih obdobjih odvisni od dovoza pitne vode, s cisternami, in količino pitne

vode, ki je bila vsak dan pripeljana, pa kaže preglednica 1.

Stanje v regionalnih in glavnih občinskih vodovodnih sistemih je bilo v večini občin tudi v najhujši suši normalno ali vsaj zadovoljivo. To velja tudi za skoraj vse tiste občine, ki so na splošno imele največje težave s oskrbo pitne vode. Občasno so o manjših težavah poročali na teh sistemih iz občin Trbovlje, Radlje ob Dravi, Lendava, Šmarje pri Jelšah, Šentjur pri Celju in Krško. V slednjih treh občinah je zaradi pomanjkanja pitne vode pogosteje prihajalo do tehničnih okvar na vodovodnih sistemih. Še največje težave z oskrbo so imeli v občini Metlika, kjer so se otepali s pomanjkanjem pitne vode tako v javnem vodovodnem sistemu kot v lokalnih začetkih. Od dovažanja pitne vode s cisternami je bila odvisna več kot četrtina prebivalcev. Metliška občina je imela med vsemi občinami daleč največji delež. V večjih mestih (z izjemo Trbovelj) ni primanjkovalo pitne vode, prav tako ni bilo večjih težav v občinah, ki so bile nekoč znane po težavah s pitno vodo (Sežana, Koper...) (4).

Mnogo večje težave so bile v hribovitih predelih in tam, kjer je vodovodno omrežje lokalno, nepovezano in slabše urejeno, in povsod, kjer uporabljajo kapnice. Tu so se razmere s trajanjem suše slabšale. Zato so med tistimi, ki so jim dovažali pitno vodo s cisternami, skoraj samo prebivalci, ki se s pitno vodo oskrbujejo na omenjene načine (4). Med občinami, v katerih so se ubadali z največjimi težavami, je bila tudi občina Šmarje pri Jelšah. Tam so presahnilo vsi vodni viri, ki napajajo lokalne vodovode (1).

Na splošno velja, da je bila v začetku avgusta v skoraj polovici slovenskih občin oskrba s pitno vodo normalna. Ob koncu avgusta pa so bile razmere povsem normalne le še v občinah Jesenice, Radovljica, Tolmin, Ilirska Bistrica, Ljubljana Center in Ljubljana Bežigrad. V teh občinah niso sprejemali ukrepov za omejevanje porabe vode. V vseh ostalih občinah so manjšemu ali večjemu številu

Preglednica 1. Število prebivalcev v Republiki Sloveniji, ki so jim med sušo dovažali pitno vodo s cisternami.

Datum	Število občin	Število prebivalcev	Dnevna količina dovožene vode (l)
07. 08.	29	20 290	2 572 000
14. 08.	41	30 066	3 268 100
18. 08.	42	31 113	3 823 900
21. 08.	45	35 290	4 881 300
26. 08.	48	37 290	4 872 800
28. 08.	52	38 899	5 100 800
01. 09.	54	40 433	5 202 200
04. 09.	53	39 746	4 649 800
11. 09.	50	32 470	3 348 400
18. 09.	50	32 461	3 319 300
22. 09.	51	34 353	3 689 030
29. 09.	52	35 196	3 898 320
02. 10.	51	34 540	3 822 130
03. 10.	52	32 587	3 607 580
13. 10.	50	27 637	3 166 880

Vira: 3, 4

prebivalcev in živini dovažali vodo s cisternami, največ v občinah Ptuj, Nova Gorica, Pesnica, Žalec, Krško, Ljubljana Vič-Rudnik, Metlika, Ajdovščina, Ljubljana Moste-Polje, Domžale, Brežice, Grosuplje, Koper in Gornja Radgona (4).

Še najhujše je bilo v občinah Ptuj, Metlika, Pesnica in Žalec, ob višku suše pa so se jim priključile še občine Gornja Radgona, Lenart, Šmarje pri Jelšah in Krško. V teh občinah se razmere tudi po padavinah med 30. avgustom in 5. septembrom niso izboljšale. Zaostrene razmere so bile tudi v občinah Slovenska Bistrica, Slovenske Konjice, Brežice, Ljubljana Vič-Rudnik, Ljubljana Moste-Polje, Nova Gorica in Ajdovščina (4).

V ostalih občinah so bile razmere v glavnem zadovoljive. Sprejeli so sicer določene omejitvene ukrepe, manjšemu delu prebivalcev, odvisnih od lokalnih virov, pa so morali dovažati manjše količine pitne vode. Med temi občinami so pred-

* Republiška uprava za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana.

Preglednica 2. Število in delež prebivalcev po občinah, ki so jim morali dovažati pitno vodo s cisternami (stanje 1. septembra 1992).

Občina	Štev. preb.	Delež preb. občine (v %)	Dnevna količina dovožene vode (v l)
Ptuj	3875	5,6	185 000
Nova Gorica	2600	4,4	150 000
Pesnica	2450	13,5	333 000
Žalec	2450	6,2	145 000
Krško	2389	8,4	280 000
Ljubljana Vič-Rudnik	2365	2,9	120 000
Metlika	2118	25,8	195 000
Ajdovščina	2061	9,0	210 000
Ljubljana Moste-Polje	2000	2,7	180 000
Domžale	1789	4,0	160 500
Brežice	1713	6,9	93 000
Grosuplje	1392	4,9	50 000
Koper	1230	2,7	123 000
Gornja Radgona	1150	5,4	80 000
Lenart	992	5,8	90 500
Slovenske Konjice	968	4,4	116 500
Slovenska Bistrica	940	2,9	118 000
Šmarje pri Jelšah	920	2,9	221 200
Litija	698	3,7	107 000
Kočevje	570	3,1	105 000
Logatec	470	4,8	83 000
Celje	465	0,7	100 000
Šentjur pri Celju	408	2,1	39 700
Vrhnika	405	2,1	67 000
Postojna	400	2,0	103 000
Zagorje ob Savi	395	2,3	60 000
Maribor	335	0,2	23 000
Piran	298	1,8	29 800
Hrastnik	260	2,3	80 000
Slovenj Gradec	250	1,2	69 000
Izola	230	1,7	23 000
Ljubljana Šiška	192	0,3	112 000
Ribnica	176	1,4	4 000
Ormož	171	1,0	18 000
Velenje	170	0,4	250 000
Škofja Loka	164	0,4	196 000
Radlje ob Dravi	153	0,9	21 500
Laško	135	0,7	89 000
Mozirje	133	0,8	43 000
Murska Sobota	130	0,2	170 000
Ljutomer	112	0,6	53 000
Trebnje	86	0,5	20 300
Ruše	60	0,4	24 500
Dravograd	50	0,6	24 200
Cerknica	45	0,3	46 000
Trzin	25	0,2	5 000
Ravne na Koroškem	24	0,1	6 000
Trebnje	21	0,1	15 000
Idrija			121 000
Novo Mesto			100 000
Črnomelj			70 000
Trbovlje			40 000
Sežana			26 000
Kamnik			8 000
Skupaj	40433	2,0 %	5 202 200 l

Vira: 3, 4

njačile Domžale, Maribor, Grosuplje in Koper (4).

Obseg stroškov dovažanja pitne vode in tudi njihovo pokrivanje sta bila po občinah pa tudi po posameznih krajih znotraj občin zelo različna. Cena vode je bila minimalna in je porabniki v glavnem niso plačevali. Prevozni stroški so se gibali od 300 do 800 tolarjev za 1000 litrov vode. V nekaterih občinah so bili ugotovljeni stroški še višji, tja do 1500 tolarjev in več za 1000 litrov vode. Najpogosteje pa so se gibal okoli 500 tolarjev za 1000 litrov vode. To pomeni, da so dnevni stroški

samo za dovažanje pitne vode s cisternami v času največjega pomanjkanja konec avgusta znašali okoli 2500 000 tolarjev. Ponekod so vse stroške krile občine oziroma občinske gasilske zveze ali pa porabniki sami. V večini občin pa so te stroške porazdelili med občino in porabnike (4).

Ob najhujšem pomanjkanju pitne vode konec avgusta je bilo od dovažanja pitne vode s cisternami odvisnih 40 433 prebivalcev Republike Slovenije, kar je okoli 2 % njenih prebivalcev. Podrobnejši podatki po občinah so zbrani v preglednici 2. V primerjavi s sušnimi letoma 1983 in

1985 je to razmeroma malo, saj so v teh dveh letih ob višku suše dovažali vodo s cisternami več kot 100 000 ljudem. Kljub temu da še vedno ne moremo biti zadovoljni s kakovostjo vodovodnega omrežja, pa so omenjene številke dokaz, da je bil v zadnjih letih na področju vodovodne infrastrukture vendarle dosežen določen napredek (4):

Po nekoliko obilnejših padavinah med 30. avgustom in 5. septembrom so se razmere nekoliko izboljšale predvsem v občinah v osrednji in zahodni Sloveniji. Stanje v najbolj kritičnih občinah v severovzhodni in jugovzhodni Sloveniji pa se ni izboljšalo. Sredi septembra so pitno vodo dovažali še okoli 32 500 ljudem (4), do začetka oktobra pa se je njihovo število ponovno povečalo na okoli 35 000 (3). Količina dnevno dovažane pitne vode se je sredi septembra ustalila pri okoli 3 300 000 litrih (4), ob koncu septembra pa ponovno narasla do 3 900 000 litrov (3). O poslabšanju razmer so poročali predvsem iz občin Šmarje pri Jelšah, Gornja Radgona, Litija, Postojna, Maribor, Murska Sobota in Domžale (4). Šele nekaj dni pred obilnimi padavinami, ki so med 16. in 19. oktobrom povzročile poplavljanje vodotokov, so se te številke nekoliko zmanjšale, čeprav je število občin, ki so jim del potrebne pitne vode dovažali s cisternami, ostalo skoraj nespremenjeno. Še po obilnih padavinah med 16. in 19. oktobrom so na Republiško upravo za zaščito in reševanje iz nekaterih občin severovzhodne Slovenije prihajala poročila, da tudi te padavine niso dovolj okrepile vodnih virov, ki jih zajemajo lokalni vodovodi. Iz vsega tega lahko sklepamo, da se je s stališča vodooskrbe sušno obdobje pravzaprav končalo šele sredi oktobra.

Kljub marsikje precej oteženi oskrbi prebivalstva s pitno vodo nismo prejeli obvestil o poslabšanju kakovosti vode. Izjema je le metliška občina, od koder so že v začetku avgusta poročali o poslabšanju kakovosti (porast števila aerobnih mezofilnih bakterij in pojav MPN koliformnih bakterij fekalnega izvora), vendar pa nadaljnja poročila niso več omenjala teh težav. Nekaj nevšečnosti so imeli tudi v piranski in izolski občini z vodo iz sečoveljskega dela rižanskega vodovoda. Ta je bila v obdobju med 14. in 18. avgustom mikrobiološko oporečna, vendar ne do take mere, da bi bili potrebni strožji varnostni ukrepi. Prebivalci teh dveh občin so morali vodo pred uporabo le prekuhati (4).

1. Informativni bilten, Informacija o suši v Republiki Sloveniji, Republiški štáb za civilno zaščito, št. 5, 3. 9. 1992, Ljubljana.
2. Podatki Hidrometeorološkega zavoda Republike Slovenije.
3. Podatki občinskih štábov za civilno zaščito o stanju oskrbe prebivalcev s pitno vodo za obdobje med 25. 9. in 13. 10. 1992.
4. Poročilo: Suša v Republiki Sloveniji v poletju 1992, Republiški štáb za civilno zaščito, št. 1, Ljubljana, 22. 9. 1992